

Інформаційне право

УДК 342.951

КОРЖ І.Ф., доктор юридичних наук, завідувач науковою лабораторією
НДІ інформатики і права НАПрН України

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ НА ІНФОРМАЦІЮ: СУТНІСТЬ І ФОРМИ*

***Анотація.** В статті досліджуються питання зловживання правом на інформацію в сучасному українському суспільстві, стан наукового дослідження зазначеної проблеми, розкривається її сутність та форми прояву, напрацьовуються правові механізми її вирішення.*

***Ключові слова:** зловживання, інформація, нігілізм, обмеження, правовідносини, правопорушення, принципи.*

***Аннотация.** В статье исследуются вопросы злоупотребления правом на информацию в современном украинском обществе, состояние научного исследования указанной проблемы, раскрывается ее сущность и формы проявления, нарабатываются правовые механизмы ее решения.*

***Ключевые слова:** злоупотребление, информация, нигилизм, ограничения, правоотношения, правонарушение, принципы.*

***Summary.** This article explores the issue of abuse of the right to information in the modern Ukrainian society, the state of scientific research of this problem, reveals its essence and forms, develops legal mechanisms to address it.*

***Keywords:** abuse, information, nihilism, limitation, legal relationships, legal violation, principles.*

Постановка проблеми. В сучасний період державотворення України, за якого рівень соціальних відносин в середині держави між її суб'єктами часто виходить за межі рівня критичної, інформація часто використовується суб'єктами інформаційних відносин як засіб впливу на суперників, як інформаційна зброя у боротьбі з політичними опонентами. Крім того, не гребують зазначеним і суб'єкти суспільних відносин в інших сферах – в економічній, банківській, бізнесовій, державній тощо. Саме зловживання інформацією, оперування нею без дотримання норм етики і моралі, стало однією з ознак сучасних інформаційних відносин в Україні, що завдає неабиякої шкоди суспільним правовідносинам та іміджу України, яка стала на демократичний шлях політичних і соціальних перетворень.

На відміну від таких публічних галузей права, як кримінальне, адміністративне тощо, де межі поведінки осіб чітко визначені нормативними приписами і зловживання однозначно є правопорушенням, оскільки порушують відповідні заборони, в інформаційному праві межі реалізації суб'єктивних прав у більшості випадків не формалізовані. Складнощі з кваліфікацією виникають саме тоді, коли законом не встановлено прями заборони.

© Корж І.Ф., 2016

---

* Робота є продовженням досліджень за темою НДР “Науково-методичне, правове та інформаційне забезпечення формування національної інтегрованої системи нормативно-правових актів в умовах децентралізації в Україні”.

В нинішній час проблема зловживання правом на інформацію притягує увагу багатьох учених, практиків, нормотворців, і це не випадково. Сформульовані законодавцем теоретичні положення щодо недопустимості зловживання правом на інформацію на практиці породжують багато питань, пов'язаних з кваліфікацією згаданих дій у процесі реалізації окремими суб'єктами права на інформацію та зловживання ним. Зазначене породило ряд теоретичних суджень у цьому напрямку, що відображено у відповідних публікаціях на дану тему. Існує ряд концептуальних та доктринальних підходів до даної проблеми, які кардинально протилежні за змістом. Однак досягти консолідованої позиції з даного питання дослідникам до цього часу ще не вдалося.

Сьогодні зловживання правом на інформацію в українському суспільстві набуло значної гостроти й є інформаційним феноменом, який часто виявляється в якості активного засобу боротьби з опонентами. Його наукове дослідження є відносно новим та вкрай актуальним для українського інформаційного права напрямком, який потребує нагального комплексного наукового дослідження.

Метою статті є визначення напрямів прояву зловживань правом на інформацію у соціальному середовищі, встановлення мотивацій їх суб'єктів, розкриття сутності цього явища і форм прояву, наслідків його впливу на процес побудови інформаційного суспільства і здійснюваної децентралізації державної влади в Україні та напрацювання відповідних пропозицій, у тому числі законодавчих, щодо запровадження механізмів мінімізації негативного впливу зазначеного на інформаційні відносини в державі.

Виклад основного матеріалу. Якщо говорити про “зловживання правом” загалом, то мова може йти про вжиття суб'єктивного права таким чином, що внаслідок цього суспільним відносинам завдається шкода.

Під зловживанням правом в наукових дослідженнях розуміється головним чином “шикана”, тобто здійснення суб'єктивного права з метою нанесення шкоди другій особі. “Шикана” в даному випадку є такою формою реалізації права, за якою суб'єкт її поширення не співвідносить свою поведінку з принципами розумності і добропорядності.

З другого боку – зловживання правом можна розглядати як протиправні дії, тобто як звичайне правопорушення.

Є думка дослідників, що зазначене може вважатися правомірною діяльністю, однак в даному випадку дана діяльність є аморальною.

Необхідно зазначити, що в наукових дослідженнях поняття “зловживання правом” суттєво відрізняється від поняття “протиправна діяльність”. До того ж випадки зловживання правом складніше розпізнати від випадків протиправної діяльності. Однак зловживання правом, в залежності від його мети, врешті-врешт може призвести до правопорушення. Водночас, якщо протиправна діяльність навіть формально не базується на праві і сама по собі є протиправною в чистому вигляді, то зловживання правом опирається на суб'єктивне право і формально не суперечить об'єктивному праву. Таким чином, якщо у особи немає суб'єктивних прав, зловживати правом вона не зможе. Водночас, вчинити протиправне діяння за відсутності суб'єктивних прав особа може.

Як зазначає Янев Я. [1, с. 181-182], “зловживання правом як явище включає в себе наступні елементи:

- наявність наданих суб'єктивних прав;
- використання цих прав у протиріччі з їхнім суспільним призначенням;
- таке здійснення суб'єктивних прав, яке ще не порушує конкретної, спеціальної правової норми з конкретним складом, конкретним змістом, яка знаходиться за межами загальної принципальної правової норми, яка відмовляє в охороні і захисту дій, які перевищують межі реалізації цих прав, – норма, яка забороняє зловживання цими правами;

– порушення заборони здійснення чи використання наданих прав або використання їх таким чином, що їм відмовляється в охороні і захисту, про що говориться у відповідній загальній, принципіальній правовій нормі, однак без того, що самі ці дії є правопорушенням не дивлячись на те, що вони мають певну правову значимість;

– здійснення суб’єктивних прав в суперечності з їхнім суспільним призначенням незалежно від волі і свідомості уповноваженої особи чи від того, чи є ці “дії чи бездіяльність” навмисними чи з необережності, чи вони об’єктивно є протиправною наданим правам і покладеним обов’язкам, їх суспільному призначенню, чи направлені вони на те, щоб завдати шкоду іншим особам у власних інтересах чи інтересах другої особи, або не переслідують ніякого визначеного інтересу...”.

Ним же пропонується розрізняти зловживання правом, правомірну поведінку і правопорушення, вважаючи неправильною позицію тих дослідників, які вважають, що зловживання правом є правопорушенням.

Водночас, заслуговує на увагу позиція окремих дослідників, як це зазначає Кірюшкін Р.А. [2, с. 7], що не можна говорити про те, що зловживання – це не порушення конкретних норм права, а порушення принципів права, оскільки принципи права мають конкретний вираз в нормах права, а порушення норм права – це правопорушення, а не зловживання. Таким чином, зловживання має місце тоді, коли особа діє в рамках наданого їй суб’єктивного права; особа вибирає такі способи здійснення права на інформацію, внаслідок застосування яких може бути завдана шкода іншим суб’єктам інформаційних правовідносин, однак прямих заборон на використання таких способів здійснення права на інформацію у законі не передбачено.

Дискусійним серед науковців є і інший елемент об’єктивної сторони. Одні дослідники є прибічниками вчинення зловживання лише активними діями, а інші – як шляхом вчинення активних дій, так і шляхом бездіяльності [3].

Як зазначає Скакун О.Ф. [4, с. 427-429], зловживання правом – це особливий вид правової поведінки, який полягає у використанні громадянами своїх прав у недозволені способи, що суперечать призначенню права, внаслідок чого завдаються збитки (шкода) суспільству, державі, окремій особі. Пізніше нею зроблено наступне визначення – це особливий вид юридично значущої поведінки, яка полягає у соціально шкідливих учинках суб’єкта права, у використанні недозволених конкретних форм у межах дозволеного законом загального типу поведінки, що суперечить цільовому призначенню права. Таким чином зловживання правом є ненормальним (марним, незвичайним, шкідливим, аморальним) здійсненням права, що виражається в недозволених конкретних діях, які завдають шкоди іншій особі або загрожують чужому праву.

Скакун О.Ф. виділяє наступні ознаки зловживання правом:

- наявність в особи суб’єктивного права (зловживати можна тільки суб’єктивним правом);
- діяльність особи, що спрямована нібито на реалізацію цього права, видимість легальності поведінки; відсутність порушення конкретних юридичних заборон (їх додержання) чи невиконання обов’язків (їх виконання);
- використання недозволених засобів і способів здійснення права;
- здійснення права всупереч його соціальному призначенню;
- усвідомлення особою незаконності своїх дій, свідомий вихід за встановлені законом межі (наявність умислу);
- заподіяння шкоди (збитку) інтересам суспільства чи інтересам іншої особи;
- невиразність протиправної поведінки як юридичної ознаки правопорушення;

– нетрадиційність юридичних наслідків – відсутність юридичної відповідальності, що властива правопорушенню. Адже юридична відповідальність настає тільки у разі встановлення факту зловживання суб’єктивним правом, а це можливо, коли зловживання правом заподіює істотну шкоду інтересам, що охороняються законом.

Є й така позиція щодо зловживання правом. Так, Рогач О.Я. у своєму дослідженні [5, с. 253] зазначає, що зловживання правом у будь-яких проявах та видах є однією з форм правового нігілізму. Ним дана позиція аргументується тим, що здійснюючи зловживання правом, суб’єкт правовідносин порушує об’єктивні, зовнішні межі суб’єктивного права: свободи, права та інтереси інших осіб; призначення права, принципи добросовісності; розумності, справедливості, а також суб’єктивні, внутрішні, спеціальні межі його особистої, індивідуальної свободи, які відграють роль меж зовнішнього розсуду суб’єкта правовідносин. Вчиняючи зловживання правом, особа фактично проявляє свою неповагу до свобод інших осіб та права в цілому. Зловживаючи правом, особа скептично, зневажливо, зарозуміло сприймає право, не вірить у можливості і навіть необхідність права як найбільш ефективного регулятора суспільних відносин.

Необхідно зазначити, що правовий нігілізм є багатоликим. Злободенною реалією у сучасному світі правового нігілізму стали так звані “правовий егоїзм” і “подвійні стандарти”. В цих варіантах необхідність дотримання права і законності не заперечується: навпаки – вони декларативно і демонстративно вітаються. При цьому навіть щиро передбачається необхідність дотримання права і закону у суспільстві, проте із застереженням – вони існують для “інших”, для “бидла” тощо. Правовими нігілістами такого підходу виступають, як правило, “сильні світу цього”.

Оскільки протиправність поведінки як юридичної ознаки правопорушення при зловживанні правом явно не виражена, деякі учені не схильні кваліфікувати зловживання правом як правопорушення. Водночас вони не вважають таку поведінку і правомірною, оскільки остання є соціально корисною. Тому вони вважають, що зловживання правом слід віднести до правової поведінки, яка може набути протиправного характеру, стати правопорушенням, але не завжди ним стає. Критерієм оцінки зловживанням правом в рамках правової поведінки є буква закону, а протиправної – дух права. З огляду на зазначене можна навести одне із визначень терміну “зловживання правом”: “Це таке здійснення суб’єктивного права у суперечливості з його призначенням, внаслідок чого суб’єкт завдає шкоду іншим учасникам суспільних відносин” [6, с. 582]. Як видно з наведеного, зловживання правом можливе за умови наявності двох ознак – реалізація суб’єктивного права всупереч призначення права та завдання шкоди суспільним відносинам.

Одним із поширених різновидів зловживання правом в нинішніх умовах є зловживання правом на інформацію, які можна співвідносити як родові та видові поняття. Оскільки питання зловживання правом на інформацію в нинішніх умовах побудови інформаційного суспільства у країні набуло напрочуд актуального характеру, то дослідження механізмів та форм його прояву, а також нормативне врегулювання прогалін і колізій правових норм в галузі інформаційного права, існування яких і породжує згадане зловживання, є одним із невідкладних завдань як правової науки, так і нормотворців, насамперед законодавця.

Нинішні наукові дослідження в галузі інформаційного права, напрацьовані дослідниками висновки та рекомендації дають підстави констатувати, що зловживання правом на інформацію в нинішніх умовах набуло своєрідного лавинного характеру, за якого здійснюється масове порушення прав осіб, а самі порушники відчувають певний

комфорт і відчуття вседозволеності. Таким чином особи, які здійснюють зловживання правом на інформацію, і свідомо, і несвідомо використовують сьогоденні правові можливості щодо отримання інформації, здійснюють зазначене не стільки в інтересах більшості суспільства, скільки йому на шкоду, як і на шкоду окремим особам суспільства. Зазначене викликає в українському суспільстві різку негативну реакцію і породжує у людей вимогу, яка набирає соціальної гостроти, щодо необхідності належного правового врегулювання зазначеної проблеми.

Відповідно до напрацьованих концептуальних положень, головною ознакою зловживання правом на інформацію є завдана шкода, як наслідок реалізації особою свого суб'єктивного права. Під суб'єктивними правами розуміються різнобічні права і свободи, владні чи посадові (службові) повноваження, недобросовісне використання яких дуже часто відбувається на практиці. Якщо шкода не була нанесена, то говорити про зловживанням правом на інформацію не доводиться.

Зловживання правом на інформацію здійснюється у відповідних формах, якими є:

- правомірні дії, пов'язані з реалізацією права на інформацію. Дані дії завдають шкоди інформаційним відносинам всупереч призначенню самого права;
- протиправні дії, які здійснюються особою, що реалізує свої права, свободи і владні повноваження, пов'язані з інформацією.

Як правомірні дії, пов'язані з реалізацією права на інформацію, вони є аморальними, недоцільними. Загальновизнано, що реалізація права, наприклад на інформацію, суб'єктами інформаційних відносин не повинна порушувати державні, приватні, громадянські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших суб'єктів інформаційних відносин. Так, у ст. 28 “Неприпустимість зловживання правом на інформацію” Закону України “Про інформацію” від 02.10.92 р. [7] зазначено, що інформація не може бути використана для закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Наприклад, аморальною є діяльність журналіста, який поширює у засобах масової інформації без зазначення свого авторства отриману неофіційними шляхами інформацію про висунуті проти когось звинувачення у правових порушеннях, які нібито були допущені відповідною особою, і які на даний час або ж перевіряються відповідними органами щодо їхньої достовірності, або ж не знайшли свого підтвердження. Тим самим особі завдається моральна шкода, підривається її професійний авторитет. І тут доцільно нагадати працівникам даної сфери положення статті 12 Закону України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів” від 23.09.97 р. [8] про специфічні риси їхньої роботи, яких вони мають дотримуватися, а саме: про суспільний вплив за наслідками їхньої роботи; про високу соціальну відповідальність за свою працю та її результати; про необхідність здійснювати власний творчий пошук нової потрібної інформації та її джерел тощо. Крім того, відповідно до статті 20 вказаного Закону [8] протиправні дії керівників недержавних організацій-засновників (співзасновників) засобів масової інформації та керівників самих засобів масової інформації, порушення ними норм цього Закону можуть бути оскаржені відповідно до Цивільного, Цивільного процесуального кодексів України та Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою захисту порушеного або оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу, у тому числі і за опублікування інформації, що має за мету підірвати честь, гідність, професійний авторитет тощо фізичної чи юридичної особи.

Здійснюючи аморальні дії, зазначають дослідники [6, с. 585], суб’єкт зловживання правом не співвідносить свою поведінку з конкретно-історичним уявленням про добро і зло, хороше і погане, із загальнолюдськими цінностями, соціально визнаними нормами, які регулюють відносини людей один до одного, у сім’ї, в суспільстві, в державі, тобто суб’єкт діє аморально, безчесно, неблагородно.

Таким чином, зловживання правом на інформацію є недоцільне здійснення такого права, бо такі дії обмежують (утруднюють) можливість реалізовувати права і законні інтереси іншим особам. Наприклад, на Рівненщині одним громадянином було надіслано до Дубенської райдержадміністрації 300 запитів на публічну інформацію, що фактично паралізувало роботу структурного підрозділу, який надає відповіді на запитання [9]. Це трохи менше, ніж Адміністрація Президента України в середньому отримує за місяць. Для підтвердження факту зловживання ним правом на інформацію наведемо три з них:

- кількість безпритульних тварин, що знаходяться на території Дубенського району;
- поголів’я овець у Дубенському районі з 1991 – 2012 роки по роках;
- обсяги роздрібного товарообігу у районі поквартально в кожному з років за період з 1991 – 2012 роки.

Зазначимо, що Закон України “Про доступ до публічної інформації” від 13.01.11 р. [10] дає право будь-кому надсилати запити і не обмежує запитувача у їх кількості. Крім того, не вимагається ідентифікація запитувача (потрібно лише зазначити ім’я) і надається змога спілкування з органами державної влади через електронну пошту. Водночас, спроби працівників знайти автора звернення за зазначений ним телефоном чи вказаним адресом, завершилися невдало. Автор звернення так і не був знайдений за вказаним ним адресом.

Водночас, необхідно звернути увагу на наступний факт, що, за наявності явного зловживання громадянином правом на інформацію, працівники райдержадміністрації, мабуть, не повною мірою володіли знаннями положень Закону. Вони мали б надавати відповідь на запитання за умови наявності у них належної інформації лише за умови, зазначеної у ст. 1 згаданого Закону [10], тобто такої, що була отримана або створена в процесі виконання органом державної влади своїх обов’язків, або яка знаходилася у володінні. А судячи зі змісту запиту та поведінки працівників держоргану, згаданий орган міг і не мати такої інформації.

Наступним прикладом зловживання правом на інформацію є, наприклад, зловживання акціонерами акціонерного товариства наданими законом правом на отримання інформації, переслідуючи, зазвичай, мету:

- отримати документи, що містять таку інформацію, яка в подальшому може бути продана конкурентам або іншим зацікавленим особам;
- змусити акціонерне товариство викупити акції у акціонера за завищеною ціною (примусити здійснити гринмейл).

Зловживання акціонером правом на інформацію є одним із елементів стратегії корпоративного шантажу. Щоб змусити акціонерне товариство викупити акції акціонера за завищеною ціною, акціонер може подавати товариству численні запити щодо надання великої кількості документів. Українське законодавство не передбачає права акціонерного товариства відмовити акціонеру у наданні інформації, якщо інформація вже надавалася такому акціонерові. Тому запити про надання інформації акціонер може подавати хоч кожного місяця або ще частіше. Якщо акціонерне товариство не надасть документи на запит акціонера, це може бути підставою для накладення санкцій Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. На сьогоднішній день така практика дуже поширена.

Також значною є проблема недобросовісного використання інформації отриманої акціонером від товариства. Зазначені проблеми до цього часу не врегульовані законодавством [11]. На нашу думку, вирішення даної проблеми має бути здійснено законодавчим шляхом, що передбачає запровадження так званого кваліфікованого права на інформацію, тобто допускає ознайомлення акціонерів з документацією лише при доведеності того, що представлена ним інформація не буде використана на шкоду інтересам товариства.

Іншим шляхом вирішення згаданої проблеми є введення обмежень щодо:

- наявності необхідного попереднього терміну, протягом якого особи, які бажають отримати бажану для них інформацію, були акціонерами відповідних товариств;
- володіння певним відсотком випущених товариством акцій для отримання певної документації. Зазначені обмеження існують на практиці у багатьох країнах світу. Так в Угорщині, як зазначає експерт Ради Європи з Угорщини Балаш Тот [12], в 2015 році в Угорщині внесли зміни в закон про свободу доступу до інформації. Відповідно до цих змін, можна вимагати одну і ту саму інформацію лише раз на рік. Отже, якщо особа подає повторні запити стосовно тієї самої інформації, стосовно тієї ж самої теми і зміст інформації не змінюється, вона не має права на запит протягом одного року. Кількість людей, які зловживають в Угорщині цим правом, невелика.

Наступною формою зловживання правом на інформацію є, наприклад, перешкоджання в отриманні інформації, тобто зловживання обов'язком на забезпечення одержання відповідної інформації. Так, особі може бути відмовлено у наданні інформації члену товариства з підстав невизначених законом, або ж формально направляється заявнику поштою, але без належного змісту чи в такому вигляді, що зрозуміти інформацію неможливо.

Аналіз фактів зловживання правом на інформацію дозволяє зробити висновок, що проблема зловживання правом на інформацію не є однорідною, вона є різноманітною і може набувати різних форм свого прояву. Тобто, зловживання правом на інформацію можна поділити на певні підвиди, як то:

- зловживання правом на інформацію, яка знаходиться у суб'єкта у володінні (користуванні), тобто зловживання правом володіння (користування) інформацією;
- зловживання правом на доступ до інформації;
- зловживання правом на одержання інформації;
- зловживання правом на пошук і поширення інформації;
- зловживання правом на виробництво і розповсюдження інформації;
- зловживання правом на зберігання інформації;
- зловживання правом на захист інформації тощо.

Можна погодитися з думкою Рогач О.Я. про те, що зловживання правом на інформацію є певною формою правового нігілізму. Однак, будь-яке недотримання правових положень про інформацію є однією з відповідних форм правового нігілізму, як то:

- навмисне порушення законів та інших нормативно-правових актів;
- масове недотримання і невиконання юридичних приписів;
- видання суперечливих правових актів;
- підміна законності політичною, ідеологічною чи прагматичною доцільністю;
- конфронтацією представницьких і виконавчих органів державної влади;
- порушення прав людини, як то права на життя, честь, гідність, житло, майно, безпеку тощо;
- теоретична форма (у науковій сфері, в роботі юристів, філософів тощо) [13, с. 141-184].

Науковці пропонують наступні шляхи подолання правового нігілізму:

- реформи соціально-економічного характеру;
- зміна змісту правового регулювання, максимальне наближення юридичних норм до інтересів різних прошарків населення;
- підвищення авторитету правосуддя як за рахунок зміни характеру самої судової діяльності, так і шляхом виховання поваги до суду;
- покращенням правозастосовної практики;
- теоретичні напрацювання у цьому напрямку тощо. Все це разом являє собою процес покращення стану правової культури суспільств, її збагачення [13].

Одним із превентивних механізмів вирішення згаданої проблеми є механізм стримування зловживання правом. Він являє собою боротьбу не з поведінкою особи, яка зловживає правом, а з конкретними проявами правової поведінки, що завдають шкоди суспільству і особі. У разі встановлення факту зловживання правом воно не захищається і не охороняється законом. Залежно від обставин конкретної справи настають наступні наслідки зловживання правом: визнання його наслідків недійсними; заборона дій; припинення здійснення суб’єктивного права без його позбавлення тощо. Запобігання і припинення зловживання правом входить до компетенції усіх державних органів.

Висновки.

У значній кількості наукових досліджень зловживання правом на інформацію і правопорушення є різними за своїм змістом і принципами. Однак, квінтесенцією і зловживання правом, і правопорушення є ігнорування, неповага, недотримання особою інтересів, права більшості суспільства, тих правових норм-принципів, які напрацьовані і формалізовані в інтересах більшості. Водночас, за порушення матеріальних норм законодавством передбачена юридична відповідальність, а за порушення норм-принципів – ні.

З огляду на зазначене, доцільно погодитися з думкою угорського науковця Й. Віга про те, що “надмірне акцентування прав людини при віднесенні на задній план обов’язків або зневага до них, у багатьох випадках призводить до загострення бажання людини здійснити свої права негайно й у повному обсязі” [15, с. 46] і може призвести до порушення свободи інших осіб. З огляду на це, на думку Рогач О.Я., важливим є дотримання балансу між правами і обов’язками. Зазначене потребує внесення відповідних змін в Конституцію України в частині, що стосується розширеного переліку основних обов’язків людини, громадянина, держави, серед яких передбачити й обов’язок – заборони зловживання правом.

Однак, вбачається і інший механізм вирішення зазначеної проблеми. Значна кількість нормативно-правових актів містять норми-принципи, у тому числі і стосовно права на інформацію. Тому, на нашу думку, доцільно концептуально визнати, що порушення принципів права, які мають конкретний вираз в нормах права, нічим не відрізняються від звичайного правопорушення. З огляду на зазначене, в законодавстві доцільно передбачити відповідні правові норми-заборони щодо недопущення порушення правових норм-принципів та норм-санкцій за порушення їхніх вимог і завдання шкоди суспільству чи особі.

Використана література

1. Янев Я.Г. Правила социалистического общежития : их функции при применении правовых норм / Я.Г. Янев ; [пер. с болг. В.М. Сафронова] ; под ред. Ц.А. Ямпольской. – М. : Прогресс, 1980. – 270 с.

2. Кирюшкин Р.А. Злоупотребление правом : монография / Р.А. Кирюшкин. – М. : КНОРУС, 2015. – 192 с.
3. Дерюгина Т.В. Правовая сущность злоупотреблений субъективным гражданским правом // Безопасность бизнеса. – 2013. – № 2. – С. 22-25. – Режим доступа : <http://www.center-bereg.ru/b1316.html>
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / О.Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
5. Рогач О. Я. Зловживання правом : теоретико-правове дослідження : монографія / О.Я. Рогач. – Ужгород : Ліра, 2011. – 368 с.
6. Общая теория государства и права : академический курс в 3 т. / отв. ред. М.Н. Марченко. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – Т. 3. – М. : Норма, 2007. – 712 с.
7. Про інформацію : Закон України від 02.10.92 р. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
8. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23.09.97 р. – Режим доступа : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/540/97-ВР>
9. Перший факт свідомого зловживання правом на свободу інформації. – Режим доступа : <http://blogs.pravda.com.ua/authors/ivanenko/503b959f2432a>
10. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.11 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 32. – Ст. 314.
11. Правове регулювання надання інформації акціонеру. Український та іноземний досвід. Режим доступа : <http://maestrolawgroup.com/ua/publikatsiji/sakhnatskij-andrij/259-pravove-regulyuvannya-nadannya-informatsiji-aktsioneru-ukrajinskij-ta-inozemnij-dosvid>
12. Експерт з Угорщини розповів про зловживання правом щодо публічної інформації. – Режим доступа : <https://hromadskeradio.org/news/2016/09/21/ekspert-z-ugorshchyny-rozpoviv-pro-zlovzhyvannya-pravom-shchodo-publichnoyi-informaciyi>
13. Матузнов Н.И. Актуальные проблемы теории права / Н.И. Матузнов. – С. : Изд. Саратовской государственной Академии права, 2004. – 512 с.
14. Виг Й. Соотношение прав и обязанностей человека и проблемы преступности // Государство и право. – 1995. – № 7. – С. 47-49.

~~~~~ * * * ~~~~~